Italiera

Italiera[1] (*Italiano*) latinetik datorren hizkuntza erromantze bat da. 70 milioi hiztun ditu, batez ere Italian. Hortik kanpo, hiztunen kopuruaren arabera ordenaturik, herrialde hauetan ere modu esanguratsuan mintzatzen da: Alemania, Argentina, Suitza, Frantzia, Brasil, Belgika, AEB, Britainia Handia, Kanada, Australia, Mexiko eta Uruguain.[2][3]

Oro har, hiztegiaren aldetik, italiera latinetik hurbilenen dagoen hizkuntzatzat jotzen da. Gramatikari dagokionez, errumaniera hurbilena omen da eta, ahoskeraz denaz bezainbatean, sardiniera.

Italiera	
italiano — Italiano	
Urdin iluna: ama hizkuntza urdina: administrazio hizkuntza urdin argia: bigarren hizkuntza edo ez ofiziala lauki berdea: hiztun talde handia	
Datu orokorrak	
Lurralde eremua	Italia, Malta, Argentina, Uruguai, Somalia, Brasil, Libia, Etiopia eta beste hainbat estatutan Europa eta Ameriketan
Hiztunak	70 milioi
Rankinga	19–20. (lehia estuan turkiera eta urduarekin)
Ofizialtasuna	Italia, Suitza, San Marino, Vatikano Hiria, Eslovenia, Kroaziako Istria eskualdean, Somaliako eskualde hizkuntza
UNESCO sailkapena	1 ziurra
Araugilea	Accademia della Crusca
Hizkuntza familia	
hizkuntza nostratikoak Hizkuntza euroasiarrak Indoeuropar hizkuntzak Italiar hizkuntzak Hizkuntza erromantzeak italo-mendebaldeko hizkuntzak centro-meridian Italian languages (en)	
Informazio filologikoa	
Hizkuntza-tipologia	subjektua aditza objektua, silabadun hizkuntza eta noun-adjective (en)
Denbora gramatikalak	past anterior (en), past imperfect (en), orainaldia,

Eduki-taula

Hiztunen geografia

Italiatik kanpo, honakoa da munduko italieradunen banaketa geografikoa:

- Alemania 708.019 hiztun
- Argentina 618.443
- Suitza 520.550
- Frantzia 358.603
- Brasil 292.519
- Belgika 281.674
- AEB 188.926
- Erresuma Batua 173.493
- Kanada 140.812
- Australia 131.679
- Mexiko 125.655
- Uruguai 74.163
- Espainia 61.383
- Txile 44.734

- Hegoafrika 32.330
- Herbehereak 30.529
- Peru 25.787
- Luxenburgo 22.913
- Austria 13.824
- Grezia 10.654
- Kolonbia 10.474
- Israel 10.221
- Ekuador 10.105
- Monako 6.631.

Hizkuntza batua

Italiera batua Toskanako dialektoan dago oinarriturik, hegoaldeko eta iparraldeko dialektoen arteko bitartekoan. 1861ean, herrialdeko batasuna lortu ondoren, hedatzen hasi zen, dialektoen kalterako.

Hala ere, italiera estandarraren benetako hedakuntza zinemak, telebistak eta kontsumoaren gizarteak ekarri zuten II. Mundu Gerraren ondoren, Italiako beste hizkuntza eta dialektoak ordezkatuz, Pier Paolo Pasolinik begi kritikoz nabarmendu zuenez.

Dialektoak

Iparraldekoak

- Piemontese.
- Lombardo.
- Genovese edo ligure.
- Emiliano.
- Romagnolo.
- Veneto.

Erdialde eta hegoaldekoak

- Toscano.
- Romanesco.
- Dialekto umbriarrak.
- Abruzzese.
- Campano.
- Pugliese.
- Tarantino.
- Salentino.
- Kalabriera.
- Siziliera.

	present perfect (en), preterite (en), pluperfect (en), conditional present (en), conditional perfect (en), present subjunctive (en), past subjunctive (en), Q3502541, subjunctive pluperfect (en), present imperative (en), present infinitive (en), past infinitive (en), present participle (en), past participle (en), present gerund (en) eta past gerund (en)
Modu gramatikalak	indikatibo, baldintza, subjuntibo, agintera, infinitive (en), partizipio eta gerund (en)
Genero gramatikalak	genero maskulino eta genero femenino
Kasu gramatikalak	nominatibo
Alfabetoa	Italian alphabet (en)
	Hizkuntza kodeak
ISO 639-1	`it`
ISO 639-2	`ita`
ISO 639-3	`ita`
Ethnologue	`ita (http://www.ethnologue.com/language/ita)`
Glottolog	`ital1282 (https://glottolog.org/resource/languoid/id/ital1282)`
Wikipedia	`it (https://it.wikipedia.org)`

Historia

Egungo italiera tuskanieran oinarritzen da, Errenazimendutik literatura eta kulturako hizkuntza bihurtua. 1583an, Firenzen Accademia della Crusca erakundea sortu zen, filologia eta hizkuntzalaritzaren ingurukoa. 1612an, berriz, lehenengo hiztegia egin zuten.

XIX. mendeko *Risorgimiento*ak, Piemonteko mugimendu liberalaren epelean, Italia batzea bilatu zuen eta, horretarako, italiar naziotasuna hizkuntzan funtsatu zuten, eliteen aspaldiko literatur eta administrazio hizkuntza zen aldetik. 1860an, baina, italiera estatu berriko biztanleen % 2,5en ohiko hizkuntza zen. Kontsumoko gizartearen etorrerak XX. mendeko 60ko hamarkadan izugarri azkartu zuen Italiako herritar gehienen hizkuntza ordezkapena, italieraren alde.

Italierazko hitzak eta esamolde batzuk

Elkarrizketa informala, euskara-italieraz:

Kaixo	Ciao
Ondo, eta zu?	Bene e tu?
Ni ere	Anch'io
Nongoa zara?	Di dove sei?
Napolesekoa naiz	Sono di Napoli / Sono napoletano *(maskulinoa)*, napoletana *(femeninoa)*
Eta zu?	E tu?
Milanekoa naiz	Sono di Milano / Sono milanese
Zein lanbide duzu?	Che lavoro fai? / Cosa fai (nella vita)?
Ikaslea naiz	Sono studente
Zer taldetakoa zara?	Di che squadra sei?
Napolesekoa naiz	Sono del Napoli
Ondo, ondo	Bene, bene
Adio	Arrivederci *(orokorra)* / Arrivederla *(formala)* / Ciao! *(informala)*
Ikusi arte	Ci vediamo / Arrivederci
Bai / Ez	Sì / No
Noski!	Certo! / Certamente! / Naturalmente!
Topa!	Salute!
Zer moduz?	Come stai? *(informala)* / Come sta? *(formala)* / Come state? *(plurala)* / Come va? *(orokorra)*
Egun on!	Buon giorno!
Arratsalde on!	Buona sera!
Gabon!	Buona notte! *(lotara joatean) /* Buona serata! *(ongi ibili gauean)*
Egun ona izan!	Buona giornata! *(formala)*
On egin!	Buon appetito!
Zorte on!	Buona fortuna!
Maite zaitut	Ti amo *(maitaleen artean bakarrik)* / Ti voglio bene *(maitale, adiskide, senide, etab.)*
Ongi etorri	Benvenuto/-i (*maskulino bati* / *solaskideak bi sexuetakoak badira*) / Benvenuta/-e (*femenino bati / femenino batzuei*)
Mesedez	Per piacere / Per favore / Per cortesia
Eskerrik asko	Grazie! *(orokorra) /* Ti ringrazio! *(informala)* / La ringrazio! *(formala)* / Vi ringrazio! *(plurala)*

Ikus, gainera

- Italiako hizkuntzak
- Italierazko literatura

Erreferentziak

1. ↑ Euskaltzaindia. *38. araua: Munduko estatu-izenak, herritarren izenak, hizkuntza ofizialak eta hiriburuak.* (https://www.euskaltzaindia.eus/dok/arauak/Araua_0038.pdf).
2. ↑ Berloco 2018.
3. ↑ Simone 2010.

- Berloco, Fabrizio. (2018). *The Big Book of Italian Verbs: 900 Fully Conjugated Verbs in All Tenses. With IPA Transcription, 2nd Edition.* (https://books.google.com/books?id=DYynDwAAQBAJ&pg=PA3#v=onepage&q&f=false) Lengu ISBN 9788894034813.
- Palermo, Massimo. (2015). *Linguistica italiana.* Il Mulino ISBN 9788815258847.
- Simone, Raffaele. (2010). *Enciclopedia dell'italiano.* Treccani.

Kanpo estekak

- Accademia della Cruscaren webgunea (http://www.accademiadellacrusca.it/)

Autoritate kontrola	**Wikimedia proiektuak** · Datuak: Q652 · Multimedia: Italian language (https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Italian_language) **Identifikadoreak** · GND: 4114056-4 (https://d-nb.info/gnd/4114056-4) · NDL: 00564305 (https://id.ndl.go.jp/auth/ndlna/00564305) · NARA: 10640342 (https://catalog.archives.gov/id/10640342) · **Hiztegiak eta entziklopediak** · GEA: 7231 (http://www.enciclopedia-aragonesa.com/voz.asp?voz_id=7231) · Britannica: url (https://www.britannica.com/topic/Italian-language)

Hizkuntza honek bere Wikipedia du: Bisita ezazu.

Europar Batasuneko hizkuntza ofizialak

Alemana · Bulgariera · Daniera · Errumaniera · Eslovakiera · Esloveniera · Estoniera · Finlandiera · Frantsesa · Gaelera · Gaztelania · Greziera · Hungariera · Ingelesa · Italiera · Letoniera · Lituaniera · Maltera · Nederlandera · Poloniera · Portugesa · Suediera · Txekiera

Hizkuntza erromantzeak

Ekialdekoak	Aromaniera • **Errumaniera** (moldaviera, valakiera) • Istro-romaniera • Meglenera
Hegoaldekoak	Sardiniera (campidanera, logudorera, sassariera)
Mendebaldekoak	Astur-leonesa (asturiera, extremadurera, leonesa, mirandesa, montañesa) • Borgoinera • *Dalmaziera* • Emiliano-romagnoloa • Erretorromaniera (erromantxea, friuliera, ladinoa) • Franche-comtera • Frankoprovenzera • **Frantsesa** • Galiziera (eonaviera, fala) • Galoa • **Gaztelania** (kaloa, latinoamerikar gaztelania) • Istriera • **Italiera** • **Katalana** (algerera, balearrera, erdialdekoa, valentziera) • Korsikera (gallurera) • Ladinoa • Liguriera (genovera, monakoera) • Lombardiera • Lorrenera • *Mozarabiera* • *Nafar-aragoiera* (aragoiera, *errioxera, nafar erromantzea*) • **Napoliera** • Normandiera (jerseyera, guerneseyera) • Okzitaniera (gaskoia, limousinera, proventzera) • Piemontera • Pikardiera • Poitevin • **Portugesa** (afrikar portugesa, brasildar portugesa) • **Siziliera** • Valoniera • Veneziera • Xanpainera

Letra *etzanez*: hizkuntza hilak. Letra **lodiz**: 5 milioi hiztun baino gehiagokoak. Parentesi artean: parentesiaren ezkerrean dagoen hizkuntzaren dialektoak.

To ɔar

Nabigazioa

- Azala
-
- Txokoa
- Albisteak
- Aldaketa berriak
- Ausazko orria
- Laguntza
- Dohaintza egin

Tresnak

- Honanzko lotura duten orriak
- Lotutako orrietako aldaketak
- Fitxategia igo
- Orri bereziak
- Lotura iraunkorra
- Orri honen datuak
- Artikulu hau aipatu

  Wikidata itema

Inprimatu/esportatu

- Liburu bat sortu
- PDF gisa jaitsi
- Inprimatzeko bertsioa

Beste proiektuetan

Wikimedia Commons

Beste hizkuntzak

- Twi
- ГӀалгӀай
- Vepsän kel’
- Português
- Žemaitėška
- 文言
- ދިވެހިބަސް
- Հայերեն
- Magyar
- தமிழ்
- Nāhuatl
- ქართული
- Võro
- Dolnoserbski

- Eesti
- Seeltersk
- Адыгэбзэ
- Tagalog
- Српски / srpski
- বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী
- Kapampangan
- Fiji Hindi
- Kaszëbsczi
- Bosanski
- Volapük
- Kernowek
- Hrvatski
- Slovenčina
- Ilokano
- Furlan
- Ελληνικά
- Македонски
- Ido
- Ænglisc
- Svenska
- አማርኛ
- Ирон
- Íslenska
- Boarisch
- Norfuk / Pitkern
- Саха тыла
- Български
- 客家語/Hak-kâ-ngî
- Sicilianu
- ܐܪܡܝܐ
- Papiamentu
- Arpetan
- Аҧсшәа
- Interlingua
- 粵語
- Удмурт
- বাংলা
- ქართული
- Sesotho sa Leboa
- Українська
- Norsk nynorsk
- Qırımtatarca
- Emiliàn e rumagnòl
- Occitan
- Lingua Franca Nova
- Aragonés

- کوردی
- Монгол
- Napulitano
- नेपाली
- Banjar
- Hawaiʻi
- Italiano
- Soomaaliga
- Runa Simi
- मराठी
- Rumantsch
- Kreyòl ayisyen
- Plattdüütsch
- Qaraqalpaqsha
- ייִדיש
- Татарча/tatarça
- Bân-lâm-gú
- Русиньскый
- ئۇيغۇرچە / Uyghurche
- Lumbaart
- Nedersaksies
- Коми
- Simple English
- Bahasa Melayu
- Gaeilge
- ភាសាខ្មែរ
- Mìng-dĕ̤ng-ngṳ̄
- Polski
- Limburgs
- 贛語
- Français
- Արեւմտահայերէն
- བོད་ཡིག
- Cymraeg
- Norsk bokmål
- Suomi
- Kabɩyɛ
- Armãneashti
- Scots
- Чăвашла
- Davvisámegiella
- Novial
- Yorùbá
- मैथिली
- Cebuano

- Перем Коми
- עברית
- Nordfriisk
- Kiswahili
- 日本語
- Azərbaycanca
- Avañe'ẽ
- ᏣᎳᎩ
- Kurdî
- Asturianu
- مصرى
- ລາວ
- Hausa
- संस्कृतम्
- Лезги
- සිංහල
- Latviešu
- Oʻzbekcha/ўзбекча
- Русский
- English
- हिन्दी
- Bikol Central
- Alemannisch
- Malti
- ಕನ್ನಡ
- नेपाल भाषा
- West-Vlams
- Čeština
- Türkçe
- Corsu
- Мокшень
- Picard
- Estremeñu
- Jawa
- العربية
- Gaelg
- Reo tahiti
- Vèneto
- Кыргызча
- Беларуская (тарашкевіца)
- Català
- تۆرکجه
- Gàidhlig
- Беларуская

- Тоҷикӣ
- فارسی
- Latina
- Gagana Samoa
- Piemontèis
- Hornjoserbsce
- ਪੰਜਾਬੀ
- Winaray
- پښتو
- لۊری شومالی
- Олык марий
- Føroyskt
- Dansk
- Қазақша
- Shqip
- Нохчийн
- Malagasy
- Srpskohrvatski / српскохрватски
- Bahasa Indonesia
- Zazaki
- Nederlands
- Română
- Tiếng Việt
- Brezhoneg
- Español
- IsiZulu
- မြန်မာဘာသာ
- Эрзянь
- ไทย
- Kriyòl gwiyannen
- Lëtzebuergesch
- Ślůnski
- Patois
- Deutsch
- Lietuvių
- گیلکی
- پنجابی
- Ladino
- Walon
- Ligure
- മലയാളം
- Sardu

- اردو
- Буряад
- Frysk
- مازِرونی
- Tok Pisin
- Slovenščina
- Mirandés
- Esperanto
- Sunda
- Galego
- 한국어
- 中文
- Afrikaans
- 吴语
- Türkmençe

Aldatu loturak

WIKIPEDIA Entziklopedia askea

Orriaren azken aldaketa: 15 urtarrila 2020, 16:48.